

Het debat maakt school in Twente Ter leerling en vermaak

Voor JWW en alle (oud-) debaters van Carmel, Twickel en Pius

Zo opende ooit een ronkend stuk van mijn hand: ‘Laten we er geen doekjes om winden. Debatteren is een *mindgame*. Het is vooral een spel voor tussen de oren, maar ook *looks* en *brains* tellen mee. Boeien? Jazeker! We spreken over een mateloos interessant en enerverend spel van hoor en wederhoor, van argumenteren, kritisch luisteren, analyseren en presenteren. Als dit allemaal nog niet aansprekend en hip genoeg is: het zorgt mogelijk voor het grote gelijk in het leven. En al geldt die waarheid in pacht dan toch maar voor even: wie weet, kan iemand er in de echte wereld onverwacht zijn voordeel mee doen ...’

Grote en populaire woorden, natuurlijk, maar er zijn verzachtende omstandigheden. Het geschrift is immers wervend van aard en kent een vastomlijnde en zeer eigenzinnige doelgroep: mijn puberende leerlingen. Wat is het toch, dat het debat zo belangwekkend maakt?

We schrijven 1998 als ik in Oldenzaal op het Twents Carmellyceum een debatclub in de steigers zet. Het prille initiatief mag - ongelogen en waar - van meet af aan rekenen op een ferme belangstelling van de doorgaans toch zo afwachtende, kritische schooljeugd. Overigens niet bij iedereen, want er zijn en blijven natuurlijk ook wel enkele vooringenomen reacties. Een enkele wenkbrauw fronst zich, bang voor het onbekende. Een enkele opmerking schampert: “Debaters, zijn dat niet stuk voor stuk balorige, ballerige, brallerige nerds?” Voor een deel begrijp ik die reacties en schrikbeelden ook wel. Ze staan op ons netvlies gebrand, de archetypische beelden van de konkelende, aalgladde politicus: het debat als fopspeen van de democratie. Wat te denken van de in maatpak gestoken louche, gelikte, mediaverslaafde advocaat, die zich onder en boven de wet beweegt en die recht praat, wat krom is. Misdaadverslaggevers en Hollywoodfilms varen er wel bij. Voor dat beeld valt wel wat te zeggen, want uit meningsverschillen ontspringt natuurlijk lang niet altijd - of misschien wel zelden of nooit - de waarheid. De kritiek op het debat is dan ook al ouder dan de weg naar Rome: is het nu eigenlijk een kunst of toch gewoon een kunstje?

2008: Pius X College: Merle Jannink, Maria Veger, Ewout Lubbermans en Nienke Kral

Toch wil ik graag een lans breken voor het debat. We kunnen in onze samenleving niet zonder overleg en het debat is en blijft een fenomenaal instrument in een rechtsstaat en democratie, want het draagt immers bij aan informatieoverdracht, meningsvorming en burgerschapszin. Toegegeven, dat zijn ook weer ruim bemeten woorden. Het spreekt echter voor zich: verschillen van inzicht en mening beslechten we toch maar liever met woorden dan met heethoofdig wapengekletter. Dan is het overigens wel een halszaak, dat het debat aan zekere spelregels voldoet, want anders regeren Koning Oneliner en zijn hofnar Waan van de Dag. Het voert in het bestek van dit artikeltje te ver om uitgebreid op die regels in te gaan. Ik zou hier korthedshalve willen volstaan met op te merken, dat drogredekenen niet in een debat thuis horen en dat debaters degelijke, doorwrochte argumenten dienen te gebruiken: gebaseerd op ethos, logos en pathos. Kort en goed, er horen idealiter afspraken en codes in het spel.

2008: Pius X College: Merle Jannink, Nienke Kral en Ewout Lubbermans

Ondertussen zetten we iets heel moois neer, daar in Oldenzaal. We raken bij veel leerlingen duidelijk een gevoelige snaar, niet in het laatst trouwens bij de docent zelf. De eerste verbale escapades grijpen plaats in mijn lokaal, maar als het kan, oefenen we in de prachtige kapel die de school rijk is: enig gevoel voor decorum is ons niet vreemd. Al snel krijgen we in de gaten, dat er meer op de rol dient te staan dan eens in de twee weken bij elkaar te komen voor wat uitleg, een debat en een nabespreking. Dat is allemaal zeer leerzaam, maar de buitenschoolse activiteit moet ook weer niet te veel op een les gaan lijken en verandering van spijs doet spreekwoordelijk eten. We schrijven ons daarom in voor twee wedstrijden: de 'Nederlandse Kampioenschappen debatteren voor middelbare scholieren' en de VARA-debatwedstrijd 'Op weg naar het Lagerhuis'. Dat spelelement werpt vruchten af,

want als er een jaar later een debattraining voor het NK gegeven wordt, schrijven zich rond de 35 leerlingen in.

Het debat krijgt op het Carmel een plaats onder de zon. Soms komen de juiste dingen op de goede tijd, want uiteindelijk is er zelfs een vervolg in onze dagelijkse lespraktijk. Het debat leent zich ook nog eens voor projecten en kan zelfs ingebed worden bij andere vakken. Bij de invoering van de Tweede Fase dient het schoolvak Nederlands voor veertig procent uit mondelinge taalvaardigheid te bestaan en debatteren past daar perfect bij. Een debater moet namelijk nogal wat (tegelijk) kunnen: goed luisteren, standpunten, argumenten en argumentatieschema's herkennen en beoordelen, goed samenvatten, informatie verzamelen en bewerken. Natuurlijk leert een debater door schade en schande, met vallen en opstaan ook nog eens puik presenteren. Dat geldt voor elk kind, want het tere muurbloempje en de potige aanvoeder van het schoolsportteam: iedereen heeft een geheel eigen stijl, met matige en sterke kanten. Daar valt aan te schaven en te schrappen, daar wordt geleerd bij het leven. Het debat is zo bezien een leerschool voor het echte werk en het echte bestaan: kom daar maar eens om!

De volgende Oldenzaalse jaren blijkt dat allemaal de basis te zijn voor een bloeiende debatacultuur op het Carmel. We doen en realiseren prachtige dingen: debatten met de goedgeluimde Oldenzaalse burgervader, met de ambitieuze kandidaten voor de Provinciale Staten. We worden zowaar kampioen van Overijssel, voeren een debat in de Amsterdamse Rode Hoed en elk jaar opnieuw bereiken mijn leerlingen in Leiden de eindrondes van het NK en iedere jaargang eindigen we stevast in de toptien van Nederland. We doen echt van ons spreken.

Het is genieten geblazen en dat wordt misschien nog wel fraaier als ik van school verkas. Veel leerlingen op het Hengelose Twickelcollege lijken geboren voor het debat en de toch wel prettig dwarse schoolcultuur doet de rest. Collega Simon ten Berge was daarvoor al een tijd bezig met de VARA-wedstrijd. Ik heb dat uitgebreid door op reguliere basis te oefenen met wat zich al vlot ontwikkelde tot de Twickeldebatclub. Het mag niet ongezegd blijven: zij vieren ook na mijn vertrek successen dankzij het bijzonder goede werk van Simon en collega Nederlands Loes Scholder. Hoogtepunt is onbetwist de zilveren plek van de Twickeldebaters op zaterdag 6 december 2008 bij het Nederlands Kampioenschap Debatteren voor Scholieren in Leiden. Nog nooit reikte een Twentse school zover bij het NK. Ik was er gelukkig bij in de Hooglandse kerk in Leiden en alhoewel het natuurlijk niet mijn succes was, vierde ik het met

het oog op mijn Twickelvoorgeschiedenis en mijn bemoeienissen met het debat in Twente in stilte toch wel een beetje mee.

Het onderwijs lijkt tegenwoordig wel een heuse transfermarkt en tegenwoordig tracht ik het debatevangelie te verkondigen op het Almelose Pius X College. Sinds kort zijn we daar bezig met een fikse verbreding en verdieping: het British Parliamentdebat. Dat is natuurlijk bijzonder bevorderlijk voor het debaterniveau. De kloof met studentendebatclubs wordt allengs kleiner, niet in het minst door trainingssessies (of beter gezegd: masterclasses) van mijn oud-debaters: Bart van Beek (Carmel) en Anne Lenferink (Pius). Joanneke van den Nieuwboer (Carmel) mag in dit illustere rijtje ook niet onvermeld blijven: zij geeft inmiddels debatlessen in Groningen.

Het debat hoeft zich in mijn optiek trouwens niet te beperken tot de middelbare school. Sinds kort zijn er ook voor kinderen van basisscholen mogelijkheden, om zich rustig en geleidelijk de eerste stapjes in de kunst van het debat eigen te maken.

Dit blijft overal: het debat is vormend, maar bovenal onomwonden leuk. Succes is niet altijd gegarandeerd, leerrijke ervaringen en veel plezier in elk geval wel.

U begrijpt, waarom ik er warm voor loop. Ik kijk er met zo veel plezier op terug en naar vooruit. Zo af en toe spreek ik wel eens één van mijn debaters. Ze zijn toch nog goed terecht gekomen: in jaarclubs, studentenverenigingen, journalistiek en politieke partijen. Iemand schrijft voor een landelijk blad. Iemand geraakt tot in het landelijke bestuur van het CDJA en iemand is benoemd tot voorzitter van de JOVD. Ook nu weer heb ik leerlingen die hun meester al heel snel zullen overstijgen. Men ziet: wie goed kan redeneren en drogredenen leert onderscheiden (en soms toch stiekem gebruiken), kan het in de wereld nog aardig ver schoppen.

Een hartig woordje meespreken op niveau. Dat kan wis en waarachtig, maar vanzelfsprekend lukt dat allemaal niet onvoorbereid. Klassieke retorica, eigentijdse humor en onveranderlijke pokerface: een goede debater heeft het allemaal van node en hij dient zijn pappenheimers te kennen.

De prangende vraag die zich vervolgens aandient is: waar leidt die welsprekendheid nu allemaal toe? Welnu: het is zagezegd ter leerling en vermaak, want naast een hoop plezier levert dat alles uiteindelijk ontwijfelbaar uiterst mondige burgers op. Rad van tong en vlot van brein. Uiteraard geschiedt dat allemaal vanuit een positieve grondtoon; opdat het zich thuis en op school toch vooral maar niet tegen de dappere opvoeders en brave schoolmeesters zal gaan keren.

Nico van der Woude